

12+

Санахъоты Земфирæ
Харебаты Виктор

Ирон аргъæуттæ сабитæн

Земфирæ Санахъоты

**Ирон аргъæуттæ сабитæн.
Сказки на осетинском языке
с переводом на русский**

«Издательские решения»

Санахъоты З.

Ирон аргъæуттæ сабитæн. Сказки на осетинском языке с переводом на русский / З. Санахъоты — «Издательские решения»,

В этом сборнике собраны добрые и мудрые истории, в которых живут гордые орлы и трудолюбивые барсуки, хитрые лисы и верные журавли. Каждая сказка учит детей честности, дружбе, смелости и уважению к природе. Тексты представлены на осетинском и русском языках, что делает книгу полезной для семейного чтения и изучения родной речи. Пусть эти истории согревают сердца и напоминают: добро всегда возвращается.

© Санахъоты З.

© Издательские решения

Содержание

Разныхас / Предисловие	6
Аргъæуттæ иронау	8
Рувас æмæ судзинджын уызын	8
Тæхынай чи тарсти, уыцы цæргæс	11
Хорз Фыййау æмæ бирагъы лæппын	14
Арс æмæ хъæды суадон	17
Сыррдон цъиу æмæ хæххон дымгæ	20
Дугъон бæх суæвын кæй фæндыд, уыцы хæрæг	23
Зæрватыкк æмæ Хуры тын	26
Урс уæрыкк æмæ стай	28
Зæронд фыййау æмæ зондджын халон	31
Конец ознакомительного фрагмента.	33

Ирон аргъæуттæ сабитæн Сказки на осетинском языке с переводом на русский

**Земфирæ Санахъоты
Виктор Харебаты**

© Земфирæ Санахъоты, 2026

© Виктор Харебаты, 2026

ISBN 978-5-0071-4049-2

Создано в интеллектуальной издательской системе Ridero

Разныхас / Предисловие

Æгас цæут аргъæутты диссаджы дунемæ!

Аргъау у диссаджы хид, кæцы иу кæны хæстæг æмæ дард цæрæг адæмты, хистæрты æмæ сывæллæтты, ивгъуыд æмæ абоны зæрдæтæ. Уый байгом кæны дуар ахæм дунемæ, цы ран цæрæгойтæн сæ бон у ныхас кæнын, хæхтæ хаессынц рагон сусæгдзинадтæ, дымгæ дзуры йæ хабæрттæ, æмæ хæларзæрдæдзинад æнæмæнгæй ссары фæндаг, чи йыл æууæнды, уыдонмæ.

Тынг нæ фæнды, цæмæй ацы аргъæуттæ сымахæн хъуыстгонд æрцæуой дыууæ æвзагыл, — ирон æмæ уырыссагау. Уымæн æмæ алы æвзаг дæр у æцæг хæзна. Ис дзы адæмы мысæнуат, сæ зарджытæ æмæ таурагътæ, хистæрты зонд, райгуыраен хæхтæ æмæ цæугæдæтты нæмттæ, кæддæр нæ нанатæ æмæ нæ дадатæм цы ныхæстæ хъуыст, уыдон та ныр хъусæм мах, æмæ ахæм ныхæстæй дзурам.

Уæлдай ахсджиагдæр у нæ мадæлон æвзагæн аргъ кæнын, кæсын дзы, дзурын ыл æмæ йæ фидæны фæлтæртæм дæттын. Уымæ гæсгæ ацы чиныджы æвдыст цæуынц аргъæуттæ фыццаг иронау, уый фæстæ та — сæ уырыссаг тæлмацтæ. Чи зоны сымахæй чидæртæ ныридæгæн дæсны сты дыууæ æвзагыл дæр, чидæртæ та нырма ирон дзырдтæ ахуыр кæнын райдайынц. Махæн æхсызгон уыдзæн, ацы чиныг дын куы баххуыс кæна сæ хъæлæстæ бауарзынæн æмæ банкъарынæн нæ фыдæлты æвзаджы рæсугъддзинад æмæ хъармдзинад.

Нæ зæрдæ ма дарæм, ацы чиныджы фæрстыл кæй сæмбæлдзыстут Ирыстоны иу хайыл, — йæ бæрзонд хæхтæ æмæ заз бæлæстыл, йæ рæвдз цæугæдæттæ æмæ сыгъдæг суадæттыл, дардмæ хæлиугонд рагон мæсгуытыл æмæ фæндагтыл. Уадз æмæ ацæуай ацы рæсугъд бæстæйыл аргъауы хъайтартимæ, раиртасай йæ æмæ æнкъарай, алы хорз хабар дæр йæ хæдзары хай кæй дары.

Ацы чиныг уæ хæдзармæ æрхæссæд циндзинад æмæ хъармдзинад, йæ архайджытæ та уæ хорз хæлæрттæ куыд суой, ног æмæ ног куыд хоной аргъæутты диссаджы дунемæ.

Уадз чиныг кæсын æхцондзинад æмæ æдас балц уæд!

Автортæ

Добро пожаловать в удивительный мир сказок!

Сказка — это волшебный мостик, который соединяет сердца людей, живущих рядом и далеко друг от друга, взрослых и детей, прошлое и настоящее. Она открывает перед нами дверь в мир, где звери умеют разговаривать, горы хранят древние тайны, ветер рассказывает свои истории, а добро обязательно находит дорогу к тому, кто в него верит.

Мы очень хотели, чтобы эти истории звучали для вас на двух языках — осетинском и русском. Ведь каждый язык — это настоящее богатство. В нём живут память народа, его песни и предания, мудрость старших, названия родных гор и рек, слова, которые когда-то слышали наши бабушки и дедушки, а теперь слышим и произносим мы.

Особенно важно беречь родной язык, читать на нём, говорить и передавать его следующим поколениям. Поэтому в этой книге сказки представлены на осетинском языке, а вслед за ними вы найдёте их переводы на русский. Возможно, кто-то из вас уже хорошо читает на обоих языках, а кто-то только начинает знакомиться с осетинскими словами. Мы будем очень рады, если эта книга поможет вам полюбить их звучание и почувствовать, сколько красоты и тепла хранит язык наших предков.

А ещё нам хотелось, чтобы на страницах этой книги вы встретили частичку Осетии — её высокие горы и зелёные долины, быстрые реки и прозрачные родники, старинные башни и дороги, уходящие вдаль. Пусть вместе с героями сказок вы путешествуете по этому прекрасному краю, узнаете его и чувствуете, что каждая добрая история хранит частицу родного дома.

Пусть эта книга принесёт в ваш дом радость и тепло, а её герои станут вашими добрыми друзьями и ещё не раз позовут вас в удивительный мир сказки.

Приятного чтения и доброго путешествия!

Авторы

Аргъæуттæ иронау

Рувас æмæ судзинджын уызын

Цардис æмæ уыдис Ирыстоны хæхты ахсæн судзинджын уызын. Алы бон дæр уый тезгъо кодта хъæды къахвæндæгтыл, æмæ æмбырд кодта гагадыргътæ, зокъотæ æмæ бæлæстæй хауд фæткъуытæ. Уый уыд чысыл, фæлæ тынг къæрцхъус. Ног фæндагыл ацæуыны размæ лæмбынæг каст йæ алыварс æмæ хъуыды кодта, дарддæр та цы уызæн, зæгъгæ.

Уызынмæ хæстæг цард рувас. Уый хъæды йæхи нымадта æппæты хинæйдзагдæрыл æмæ-иу уымæй сырдатæн арæх æппæлыд.

— Мæнæй зондджындæр ничи ис! — дзырдта уый. — Мæ бон у алкай дæр афæливын!

— Иу бон рувас фембæлд уызыныл. Йæ фæсонтыл хуыссыд стыр сырх фæткъуы.

— Дæ бон хорз, сыхаг! — равдаугæ хъæлæсæй загъта рувас. — Цы диссатджы фæткъуы ссардтай!

— Æгас цу, рувас, — дзуапп ын радта уызын. — О, хорз фæткъуы у. Зымæджы дæр мын сбæздæн.

Рувасы тынг фæндыд фæткъуы йæхицæн райсын.

— Мæ ды зоныс, уым къуылдымы фæстæ зайы сызгъæрин фæткъуыйы балæс Уыдон хуы-мæтæджы фæткъуытæй дæс хатт адджындæр сты.

— Æцæг? — афарста йæ уызын.

— Кæй загъын æй хъæуы! Фæлæ цæуын хъæуы ныртæккæ. Науæд сæ мæргътæ иууылдæр бахæрдзысты.

Уызын хъуыдыты ацыд. Уый зыдта, рувас арæх сайын кæй уарзта.

— Уæдæ ды дæхæдæг сызгъæрин фæткъуытæм цæуылнæ ацыдтæ? — бафарста йæ уызын.

Рувас исдуг фæтыхст, фæлæ уайтагъд дзуапп радта:

— Знон сæ мæ фаг бахордтон!

— Хорз, — загъта уызын. — Уæд мын фæндаг бацамон.

Рувас бачин кодта æмæ акодта уызыны акодта хъæдыл. Уый хъуыды кодта асайдзæн æй хъæдай дарддæр æмæ стæй фæткъуы байсдзæн.

Бирæ фæцыдысты. Фæстагмæ бахæцца сты иу арф адагмæ.

— Мæнæ ам ныххиз бынмæ, — загъта рувас. — Сызгæрин фæткъуытæ зайы ададжы фæстæ.

Уызын арæхстгай ныккаст дæлæмæ. Адаг уыд цæхгæр æмæ тæссаг.

— Бузныг, рувас, — загъта уый. Фæлæ уырдаæм куыд ныххизон, уый мын фенын кæн.

Рувасы нæ бафæндыд дæлæмæ бырын, фæлæ йæхи басæттын дæр йæ бон нæ уыд.

— Хорз, кæс!

Рувас акъæхдзæф акодта, фæлæ йæ къæхты бын зæхх ныппырх, атылд æмæ ададжы хуылфы февзæрд.

— Цæй, куыд, ссардтай сызгæрин фæткъуытæ? — афарста йæ уызын.

Рувас йæ сæр æруагъта.

— Нæ...

— Уымæн æмæ уыдон ам никуы задысты, афтæ нæу?

— О, — ныуулафыд рувас. — Мæн фæндыд фæсайын дæу æмæ дæ фæткъуы байсын.

Уызын йæ сæр батылдта.

— Мæнгарддзинад æххуыс кæны цыбыр рæстæгмæ. Фæлæ къæрцхъусдзинад та æххуыс кæны алы хатт дæр.

Рувасмæ даргъ къалиу ныллæвæрдта. Рувас сбырыд.

Уызын фæткъуыйæ расаста иу хай æмæ йæм æй радта.

— Айс. Фæлæ дæ зæрдыл дар: Хæларгтæ ссарынц мæнгарддзинадай нæ, фæлæ хæлардзинадай.

— Бузныг, уызын. Æз рæдыдтæн.

Уæдай фæстæмæ рувас йæ хинæйдзаг митæ фæкъаддæр кодта æмæ райдыдта арæхдæр æххуыс кæнын йæ сыхæгтæн.

Уызын дарддæр цыди хъæды къæхвæндагтыл, йæ хъус даргæ йæ алыварс, æмæ рæсугъд ныхæстыл æнæ хорз хъуыддæгтæй никуы уал æууæндыд.

Аргъауы зондамонæн:

Мæнгарддзинад раргом вæййы цыбыр рæстæгмæ, фæлæ зонд æмæ хъусдарындзинад сты ахъаз кæддæриддæр фыдбылызæй бахизына.

Тæхынæй чи тарсти, уыцы цæргæс

Бæрзонд хæхты, стыр къæдзæхы цъуппыл уыд цæргæсы ахстон. Цардысты дзы цæргæс-мад, æмæ йæ чысыл лæппу — Цæргæс. Алы райсом дæр Цæргæс йæ ахстонæй каст æмæ дзы уыдта æнакæрон хæхтæ, цъæх дæлвæзтæ æмæ æвзистхуыз цæугæдæттæ. Стыр цæргæстæ тахтысты хæхты цъуппытæй уæлдæр. Уыдон сæрибарæй ленчытæ кодтой уæлдæфы афтæ, цыма арвы хай уыдысты. Цæргæс сæм дисгæнгæ каст, фæлæ йæхæдæг тарст тæхынæй.

— Нана, куы рахауон æваст? — фарста йæ мады.

— Æппæт цæргæстæ дæр фæтæрсынц фыццаг хатт, — дзырдта йын уæд йæ мад. — Фæлæ ахæм бон æрбалæууы æмæ сæ бахъæуы айтындзын сæ базыртæ.

Бонтæ цыдысты. Цæргæс тыхджынæй-тыхджындæр кодта. Йæ базыртæ сырæзтысты, йæ пакъуытæ та систы фидар æмæ æрттиваг. Фæлæ йæ тас нæ фесæфт.

Иу райсом мад- цæргæс загъта:

— Абон хорз бон у фыццаг хатт тæхынæн.

Цæргæс йæ цæстытæ æруагъта æмæ уайтагъд фæстæмæ фæзылд.

— Нæ, нана, къæдзæх æгæр бæрзонд у.

Мад ницы загъта. Уый зыдта, алчидæр йæ тас йæхи тыхтæй кæй хъуамæ аиуварс кæна.

Уыцы бон Цæргæс ахстоны былыл бадти æнкъардæй. Æваст йæ цуры абадт зæронд халон.

— Афтæ æнкъард цæмæн дæ? — бафарста йæ уый.

— Æз тæрсын тæхын.

Халон фæдис кодта.

— Уый диссаг у цæргæсæй фехъусын.

— Æмæ куы рахауон уæд та?

Зæронд халон арвмæ скаст.

— Гыццыл куы уыдтæн, уæд æз дæр тарстæн. Фæлæ иу бон иу хъуыддаг бамбæрстон.

— Цы?

— Цалынмæ ахстоны бадай, уæдмæ дæ тас кæны фылдæр. Фæлæ фыццаг къæхдзæф куы кæнай, уæд тас райдайы къаддæр кæнын.

Цæргæс хъуыдыты ацыд.

Изаеры хæхты сæрмæ хъарм дымгæ сыстад, æмæ Цæргæсы базыртæ рæвдаугæ базмæлын кодта.

Мад йæ фыртмæ бакаст.

— Акæс дæ алыварс.

Цæргæс касти ныгуылæн хурæй рухсгонд хæхтæм.

— Рæсугъд...

— Æппæт уыдæттæ дæм æнхъæлмæ кæсынц ахстоны æддейæ.

Цæргæс сындæггай бахæстæг ис тæккæ къæдзæхы былмæ. Йæ зæрдæ тагъд тагъд райдыдта кусын. Зæронд халоны ныхæстæ йæ зæрдыл æрлæууыдысты: «Цалынмæ ахстоны бадай, уæдмæ дæ тас фылдæр кæны».

Цæргæс арф ныууæфыд æмæ размæ акъæхдзæф кодта. Иу уысмæ бæрц æм афтæ фæкаст, цыма æрхауы.

— Нана! — фæцыд йæ тарст хъæр.

Фæлæ йын раст уыцы уысм дымгæ йæ базыртæ ацахста. Цæргæс банкъардта, хаугæ кæй нæ кæны, уый.

Тæхын! Фыццаджыдæр дызæрдыгæй, стæй уæд ныфсджындæрæй зылдис комы, къæдзæхты сæрмæ. Дымгæ йæ хаста бæрзондæй бæрзонддæр. Йæ быны ленк кодтой къæдзæхтæ, хъæдтæ æмæ хæххон цæугæдæттæ.

— Æз тæхын! Æз тæхын! — фырцинай хъæр кодта уый.

Мад- цæргæс цин кодта æмæ йæ мидбылты худт.

— Ныр ды дæ æцæг цæргæс.

Хæхты сæрма Цæргæс тахт изæрма. Æмæ фæстæмæ ахстонмæ куы æрбатахт, уæд йæ цæстытæ амонджын æрттывд кодтой.

— Нана, æз нал тæрсын!

— Нæ, мæ хъæбул, — фæлмæнæй загъта мад-цæргæс. — Ды хуымæтæгаей, сахуыр дæ хъæбатыр уæвыныл.

Уæдæй фæстæмæ цæргæс арвмæ тахт алы бон дæр. Хаттæй-хатт иу уый уæддæр тарст, фæлæ йæ ныридæгæн зыдта фидарæй: æхсардзинад уый нæ нысан кæны, куы нæ тæрсай, фæлæ цæттæ куы уай, тасы иувæрсты размæ акъæхдзæф кæнынмæ.

Аргъæуы зондамонæн:

Йæхи тыхтыл чи æууæнды æмæ размæ къæхдзæф аразынаей чи нæ тæрсы, уый æнамаенг йæхи бæрзæндтæм схиздзæн.

Хорз Фыййау æмæ бирæгъы лæппын

Иу хæххон хъæуы цард иу лæппу — Сослан. Уый алы райсом дæр йæ дадайæн æххуыс кодта цъæх къуылдымтыл фыстæ хизынæн. Сослан уарзта хæхтæ, тагъд цæугæдæттæ æмæ хъæды къахвæндæгтæ. Уый ма ноджы уарзта цæрагойты æмæ никуы фæхъыг кодта нæдæр мæргъты, нæдæр сырды.

Иу райсом раджы лæппу фыстæ хизæнмæ атардта. Хур ныртæккæ скаст хæхты цъуппыты сæрмæ, кæрдæг та æрттывтæ калдта æртахæй.

Æваст къутарты хсæнæй райхъуысд æдых хъыс-хъыс. Сослан æм байхъуыста æмæ хъавгæ æввахсдæр бацыд.

Зæронд æхсæлы къутæры бын бадт бирæгъы лæппын. Уый зыр-зыр кодта æмæ тарстхуы-зæй йæ алыварс каст.

— Ды ардæм кæцæй фæзындтæ? — бадис кодта лæппу.

Бирæгъы лæппын тæригъæддагæй ныхъæрзыдта.

Сослан бамбæрста, лæппын кæй фæдзæгъæл.

— Ма тæрс, нæ дæ фæхъыг кæндзынæн.

Йæ хызынæй цыхт систа æмæ йæ бирæгъы лæппыны фарсмæ æрæвæрдта. Лæппын æм хъавгæ басмыста æмæ йæ тагъд-тагъд ахордта.

— Тынг æххормаг дæ, æвæццагæн, — загъта лæппу.

Лæппыны тæригъæддаг ниуд та райхъуыст.

Сослан сфæнд кодта лæппынæн йæ мады ссарын. Уый йæ дадайæн радзырдта бирæгъы лæппыны уавæр.

Зæронд лæг лæмбынæг æркаст лæппынмæ, æмæ йæ сæр батылдта.

— Хорз хъуыддаг сфæнд кодтай, фæлæ арæхстджын у. Ис гæнæн, æмæ бирæгъ йæ лæппынæн фæтарса.

Сослан лæдзæг райста æмæ араст хъæдмæ. Лæппын лыгъд йæ фæрсты.

Уыдон бирæ фæцыдысты къахвæндæгтыл. Хатт -иу бирæгъы лæппын фæлæууыд, сулæ-фыд æмæ та дарддæр згъордта.

Уайтагъд хъæд фæтардæр.

Æнæнхъæлæджы уыдонмæ дæрддзæф разæй райхъуыст бирæгъы ниуын.

Лæппын уайтагъд йæ хъустæ фæхъыл кодта.

— Уый дæ мад у? — афарста йæ Сослан.

Бирæгъы лæппын сцин кодта æмæ нынниудта.

Араст сты ниуын кæцæй цыд, уырдаг.

Фæлæ сын уайтагъд сæ фæндаг æрæхгæдта цырды хæххон цæугæдон. Æрæджы цы къæвда æрцыд, уый фæстæ дон райвылд æмæ дурты æхсæнты тахт хъæргæнгæ.

Лæппын былмæ азгъордта, фæтыхст æмæ дзыхълæуд фæкодта.

Уæд Сослан ссардта гуылфæны сæрты цы хауд бæлас уыд, уый.

— Мæнæ афтæ ахиздыстæм.

Уый арæхстгай ахызт бæласы зæнгыл, стæй баххуыс кодта бирæгъы лæппынæн дæр.

Донан уыцы фарсæй ногæй райхъуыст ниуын, ныр тынг хæстæг.

Лæппын бирæгъ фырцинæй хæрдмæ фæхауд æмæ размæ атахт.

Цыбыр рæстæджы фæстæ рахызтысты чысыл æрдузмæ. Уым лæууыд стыр цъæх бирæгъ.

Йæ лæппыны куы ауыдта, уæд æм фæтагъд кодта.

Бирæгъы лæппын йæ мадмæ æрбазгъордта æмæ йын йæ дæллаг хъуырты йæ фындз фæцафта.

Бирæгъ астæрдта йæ лæппыны æмæ стæй Сосланмæ иудзæвгар фæкаст.

Лæппу фæтарст гæзæмæ, фæлæ йæ бынатæй нæ фезмæлыд.

Мад бирагъæн мур дæр йæ цæстыты фыдæх нæ уыд. Цыма йæ бамбæрста, тæккæ дæр ацы лæппу кæй фæхæццæ кодта лæппыны йæ хæдзармæ.

Уый йæ сæр æруагъта, раст ын цыма бузныджы арфæ кодта, уыйау. Уый фæстæ йæхи фездæхта æмæ бæлæсты æхсæн фæтары йæ лæппынимæ.

Сослан ма иу чысыл алаууыд æрдузы, стæй фæстæмæ хъæумæ араст.

Изæры йæ дадайæн радзырдта, цыдæриддæр æрцыд, уыдон иууылдæр.

Зæронд лæг бахудт.

— Бахъуыды кæн, мæ хур. Хорз зæрдæ канд адæм нæ æмбарынц.

Уæдæй фæстæмæ Сослан арæх хъуыды кодта бирагъы лæппыныл. Хатт-иу æм афтæ каст, цыма дард ранæй, хъæды къуылдымтæй зонгæ ниуд хъуысы. Æмæ иу уæд бахудт, уый зонгæйæ, кæмдæр хæхты æхсæн кæй цард, кæддæр цы бирагъы лæппын фæдзæгъæл, уый.

Аргъауы зондамонæн:

Зын уавæры иннæтæн чи æххуыс кæны, уыдон сæ митæй дуне хуыздар æмæ рæсугъддар кæнынц.

Арс æмæ хъæды суадон

Бæрзонд хæхты, тар хъæды астау, зæххы хуылфæй æрттивгæ сæр-сæр кодта суадон. Йæ дон афтæ сыгъдæг уыд, æмæ йæ быны зынд алы дур дæр. Хъæды цæрджытæ иууылдæр цыдысты суадонмæ: сагтæ, тæрхъустæ, тыртынатæ, мæргътæ æмæ æгæр стæмæй, сæрхызт рувæстæ дæр.

Суадонмæ хæстæг цардис стыр арс — Арсен. Уый уыд тыхджын æмæ æхсарджын, фæлæ йæм хатт афтæ каст, æмæ алцыдæр йæхи у.

Алы райсом дæр арс суадонмæ цыд дон нуазынмæ Иу бон йæ алыварс акаст æмæ федта, цас сырдтæ æрæмбырд суадоны цур.

— Уыйбæрц цæрджытæ ам! — хъуыр-хъуыр кодта уый. — Хъæлæба кæнынц, кæрæдзи схойынц, улæфын мæ нæ уадзынц.

Цас фылдæр афтæ хъуыды кодта, уыйас æм афтæ каст, цыма суадон æрмæстдæр йæхи хъуамæ уа.

Дыккаг бон Арсен цалдæр стыр бæласы æрбаласта æмæ фæндаг æрæхгæдта. Тæрхъус донмæ куы æрбалыгъд, уæд арс карзæй загъта:

— Ацы суадон ныр мæн у! Ардæм бар никамæн ис!

Тæрхъус фæтарст, æмæ алыгъди. Уæд æрбатахтысты мæргътæ.

— Мах фæнды дон баназын, — загъта чысыл дзывылдар.

— Агур æндæр суадон, — дзуапп ын радта арс.

Мæргътæ атахтысты æнкъардæй.

Афтæ ахаста цалдæр боны. Сырдтæ æмæ мæргътæ цæуын райдыдтой хъæдай æддæдæр цæугæдонмæ. Фæндаг уыд даргъ æмæ æнæнцой, фæлæ арсимæ быцæу кæнын йæ ныфс ничи хаста.

Фыццаг Арсен уыд райгонд.

— Ныр ам сабыр æмæ æнцæд у, — загъта йæхинымæр.

Фæлæ уайтагъд фæхатыд, хъæд кæй аивта. Мæргътæ нал зарыдысты. Тыртынатæ суадонмæ хæстæг къалиутыл нал гæппытæ кодтой. Суанг ма гæлæбутæ дæр фесæфтысты. Хъæд æнахуыр сабыр бахи.

Иу æхсæв тыхджын дымгæ сыстад. Мигътæ арв æрбамбæрзтой, æмæ тæрккъæвда уарын райдыдта. Къæвда уарыд суанг райсоммæ.

Арс суадонмæ куы бахæццæ, уæд дисы бафтыд, — дон, зæгъæн ис, æмæ фесæфт. Дурты æхсæн зынтæй цыд лыстæг цыхцырæгæй.

— Цы æрцыд? — Арсен фæтарсти.

Уыцы рæстæджы хæстæг къалиуыл æрбадт зæронд халон.

— Суадон дæм фæхъыг, — загъта уый.

— Æмæ суадæттæ дæр хъыг кæнын зонынц?

— Чи зоны, нæ. Фæлæ дон уарзы алкæмæн дæр пайда хæссын. Хъæды цæрджыты куы фæтардтай, уæд сæ алыварс фæзуат дзæгъæлæй баззад. Фæндагтæ ничиуал æфснайдта, хус къалиутæ æмæ сыфтæртæй былгæрæттæ нал сыгъдæг кодтой. Къæвдайы фæстæ зæхх ныппырх æмæ суадон дургæй байдзаг.

Арс лæмбынæг æркаст суадонмæ. Ныр бамбæрста йæ рæдыд.

Уыцы бон Арсен къахвæндагæй æппæт хъæдтæ дæр систа. Стæй хъæдыл азылд æмæ сырдатæм сидын байдыдта:

— Фæстæмæ æрыздахут. Ныххатыр мын кæнут!

Суадон ногæй алкæмæн дæр гом у!

Фыццаг ыл сырдатæ нæ баууæндыдысты. Фæлæ цыбыр рæстæджы фæстæ донмæ æрбалæууыдысты тæрхъустæ, тыртынатæ, сагтæ æмæ мæргътæ. Иумæ доныбыл ныссыгъдæг кодтой дургæ æмæ къалиутæй. Арс куыста алкæмæй тынгдæр, хаста уæззау дургæ æмæ суадонны бын ссыгъдæг кодта.

Изæрма та суадон ногæй цыд сыгъдæг цæугæдонæй. Сырдты цинаен кæрон уал уыд. Дзывылдартæ райдыдтой зарын сæ зæлланг зарджытæ. Тыртынатæ бæлæстыл гæппытæ кæнын. Æмæ суадон та хъæлдзæгæй сæр-сæр кодта, цыма алкæмæн дæр дзырдта бузныг йæ баххуысы тыххæй.

Арс узал дон банызта æмæ бахудт. Ныр бамбæрста, иуæй-иу хъуыддæгты сæрмагонд схонæн кæй нæй. Уымæн æмæ хур кæсы æппæтæн дæр, уæлдæф хъæуы æппæты дæр, æмæ афтæ сыгъдæг дон дæр у алкæй дæр.

Уæдæй фæстæмæ Арсен уазджытыл суадонæ цур æмбæлд зæрдæхæларæй æмæ æгæр стæмæй æххуыс кодта иуыл къаннаг сырдтæн дæр донмæ ныххизынаг. Афтæ хъæд ногæй схæлдзæг, уынаг кодта, æмæ уыд амондджын.

Аргъæуы зондамонæн:

Æппæтæн дæр пайда цы æрдзон фæрæзтæ хæссыни, уыдонæй нæй гæнæн сæрмагонд хицау сугæвын. Æмæ æцæг хъæздыгдзинад та фылдæр кæны уæд, кæд æмæ йæ дих кæнай æндæртимæ.

Сыррдон цъиу æмæ хæххон дымгæ

Бæрзонд хæхты рæбын, иу чысыл ирон хъæуы цур, йæхицæн ахстон скодта сыррдонцъиу — Сикъо. Уый уыди хъæлдзæг æмæ цымыдис, фæлæ тынг тарст тыхдымгæтæй.

Алы райсом дæр-иу Сикъо йæ ахстонæй ратахт, зæронд кæрдойы бæласы къалиуыл -иу æрбадт æмæ каст иннæ мæргътæм: Зæрватыччытæ сæрибарæй уæлдæфы ратæх -батæх кодтой, халæттæ кæмтты сæрты тахтысты бæрзонд, цæргæстæ та мигъты цур ленчытæ кодтой. Æрмæст Сикъо дард никуы тахт. Дымгæ -иу къалиутæ гыццыл куы базмæлын кодта, уæд- иу уый та уайтагъд фæстæмæ йæ ахстонмæ батахт.

— Цæмæн æмбæхсы æдзухдæр? — бафарста йæ иу хатт зæрватыкк.

— Æз тæрсын дымгæйæ, — æнахинæй йын дзуапп радта Сикъо.

Зæрватыкк бахудт.

— Дымгæ æдзух знаг нæу. Хатт уый баххуыс кæны тæхынæн дæр.

Фæлæ йыл Сикъо нæ баууæндыд.

Иу райсом хæхты сæрмаæ узал дымгæ сыстад. Уый змæлын кодта кæрдæджы, æнкъуыста бæлæсты æмæ зилгæ хаста рог сыфтæрты. Мæргътæ иууылдæр араст сты цингæнгæ тæхынмæ. Æрмæст Сикъо бадт ахстоны.

Æвиппайды йæ цуры æрбадт зæронд цæргæс. Уый йæ хъус дардта хъæдмæ æмæ йын йæ цæрджыты иууылдæр хорз зыдта.

— Цы хабар у, мæ чысыл хур? — бафарста йæ цæргæс.

— Æз тæрсын тæхын, дымгæ куы дымы, уæд. Уый йæм аивæй бакаст.

— Мæ ды зоныс, мæргътæн базыртæ цæмæн ис?

— Тæхынæн.

— Раст у. Æмæ зоныс, дымгæ цæмæн хъæуы?

Сикъо иуцасдæр ахъуыды кодта.

— Бæлæсты фæйлауынæн?

Цæргæс ныххудти.

— Уый дæр афтæ у. Фæлæ ма дымгæ æххуыс кæны мæргътæн дæр арвыл тæхынæн.

Сикъо дызæрдыг каст бакодта зæронд цæргæсмæ.

— Æцæг?

— Кæй зæгъын æй хъæуы! Æрмæст ыл хъуамæ æууæндын сахуыр уай.

Сикъо йыл тынг нæ баууæндыд, фæлæ йæ æрфæндыд бафæлварын тæхын. Схызтысты ныллæг хохмæ.

— Райдай цъустæй, — загъта цæргæс. — Дард нæ хъæуы тæхын нæма.

Сикъо арф ныуулафыд æмæ къæдзæхæй атахт. Дымгæйы футт æй иуварс аппæрста.

— О! — фæтарст сыррдонцъиу.

Уайтагъд фæстæмæ æрхауд.

— Уыныс? Нæ дын дзырдтон! —

— Нæ, — сабырæй дзуапп радта цæргæс. — Ды фæтарстæ æмгъуыдæй раздæр. Бафæлвар ма иу хатт.

Атахт та ногæй сыррдонцъиу. Ацы хатт дымгæимæ нал тох кодта, фæлæ йæ базыртæ чысыл уæрæхдæр айтыгъта. Æвиппайды банкъардта æнахуыр диссаг. Дымгæ йын цыма æххуыс кодта. Уый йæ ныхмæ нал лæууыд, фæлæ йæ размæ хаста.

Сикъо æрзылд къуылдымы сæрмæ. Стæй та ноджыдæр. Алы уысмы дæр тас къаддæр кодта.

— Уайы! — цингæнгæ ныхъхъæр кодта уый.

— Кæй зæгъын æй хъæуы, уайы, — загъта цæргæс.

Сыррдон цъиу стахт бæрзонддæр. Йæ бынмæ æрттывта цæугæдон, цъæх фæзтæ, æмæ зындысты хъæуы чысыл урс хæдзæрттæ. Уый размæ афтæ дард никуы тахт Сикъо. Æгас бон Сикъо зылдис комы сæрмæ. Куы дымгæ тыхджындæр кодта, куы лæмæгъдæр, фæлæ ныр цъиу нал тарст.

Изæрмæ йæ ахстонмæ раздæхт æмæ зæронд кæрдо бæласыл сæмбæлд зæрватыккыл.

— Цæй, куыд атахтæ?

Сикъо зæрдиаг худт бакодта:

— Куыд рабæрæг, афтæмæй дымгæ мæн тæрсын нæ кодта. Уый фæндыд мæнæн баххуыс кæнын.

Уыцы бонæй фæстæмæ цыфæнды дымгæйы футтытæй дæр нал æмбæхст сыррдонцъиу ахстоны. Уый ссис уыцы районы æппæты цæвиттойнаг тæхджытæй сæ иу. Хаттæй-хатт тых-дымгæты рæстæджы уæлæнгай æвзæрста тас, фæлæ ныр зыдта, æхсардзинад фæзыны тас куы фесæфы уæд нæ, фæлæ дæхи тыхты фæрцы цæттæ куы уай тæхынмæ дарддæр.

Æмæ хæххон дымгæ та, комы сæрты тæхгæ тæхын, цыма йæ чысыл хæларæн салам дзырдта æмæ йын æххуыс кодта бæрзондæй бæрзонддæр стæхынмæ.

Аргъауы зондамонæн:

Мах арах тæрсæм, цы нæ зонæм, уый уымæй. Фæлæ фыццаг къæхдзæфы фæстæ тас фæсыбыртт кæны, æмæ йæ бынат ныууадзы ныфсхаст зæрдæйæн.

Дугъон бæх суæвын кæй фæндыд, уыцы хæрæг

Иу хæххон хъæуы цардис иу гыццыл сау хæрæг — Бурон. зæгъгæ. Уый уыд хæларзæрдæ, куыстуарзаг æмæ æххуыс кодта кæддæриддæр адæмæн. Алы бон дæр Бурон ласта суадонæй дон, хъæдæй суг,

æмæ фыййæуттимæ цыд хæххон нарæг къахвæндæгтыл.

Фæлæ цæмæндæр йæхи хорз миниуджытæ нæ хатыд. Уый æппæтæй тынгдæр дунейы хæлæг кодта, хæстæг бæхдоны цы рæсугъд бæхтæ цард, уыдонмæ. Бæхтæ уыдысты бæрзонд, рæхснаг æмæ уайаг. Комы иу куы згъордтой, уæд сын- иу дымгæ сæ барцы хъистæ фæйлыдта, сæ сæфтæджытæй та зæлланггæнгæ цавтой зæхх.

— Ахæм ерысгæнæг бæх куы уаин! — ныуулафыд Бурон. — Уæд алчидæр мæнæй зæр- дæскъæфт уайд.

Иуахæмы æрыгон бæх Арсен,

зæгъгæ, йæхи цæттæ кодта стыр ерыстæм. Хъæуы царджытæ æрæмбырд сты ерыстæм кæсынмæ. Бурон дæр æрбацыд æмæ æхсызгонæй касти бæхтæ фæндагыл куыд згъорынц, уымæ.

— Куыд цырд уайынц! — дис кодта уый. — Æз та дæн æрмæстдæр хæрæг.

Уый фехъусгæйæ, йæ фарсмæ цы зæронд бæх лæууыд, уый йæм лæмбынæг бакаст.

— Цæмæн афтæ зæгъыс?

— Уымæн æмæ, мæнæн мæ бон нæу цырд лидзын.

Бæх бахудт.

— Царды æрмæст цырд лидзын ахсджиаг нæу.

Уæд Бурон йæ сæр батылдта.

Дыккаг бон хицау араст дард хæххон хъæдмæ. Хæрæджы сраæвдз кодта, æмæ иумæ ацыдысты суг ласынмæ. Къахвæндаг комы сæрмæ уыд зын цæуæн æмæ нарæгæй нарæгдæр кодта. Цыбыр рæстæджы фæстæ сыл амбæлд Арсен, уый дæр йæ барæгимæ цыд фæндагыл. Фæлæ иу ран фæндаг разынд тынг нарæг æмæ дурджын. Арсен йæ ныфс нал бахаста дарддæр размæ цæуын.

Уæд Буроны хицау загъта:

— Ам хæрæг хуыздæр ахиздзæн.

Бурон сындæггай размæ рацыд. Йæ къæхтæ хъавгæ æвæрдта дуртыл, æмæ ныфсджынай цыдис тæссаг фæндагыл. Тагъд рæстæджы фæстæ бахæццæ ис иннæ фарсмæ. Адæм дисгæнгæ кæрæдзимæ кастысты.

— Уый дын фæндæгты æцæг дæсны! — загъта сæ иу.

Бурон ахæм ныхæстæ йæхи тыххæй фехъуыста фыццаг хатт.

Цалдæр боны фæстæ та æндæр хабар æрцыд. Тыхджын къæвдайы фæстæ фæндаджы иу хай дон аласта. Стыр бричкастæн ахизæн нæ уыд. Хъæуы цæрджытæн æвæстиатæй бахъуыд мæнæуы мигæнæнтæ æрбахæссын. Æмæ та уæд Буронмæ фæдзырдтой. Уый тæссаг фæндагыл цалдæр хатты ахызт æмæ сын цы хъуыд, уыдон рахæссынæн баххуыс кодта.

Изары йын хицау йæ бæрзæй рæвдаугæ алæгъз кодта:

— Бузныг, мæ иузæрдион хæлар, æнæ дау нæ бон ницы бауыдаид.

Бурон хъуыдыты ацыд. Йæ зæрдыл æрлæууыдысты дугъон бæхтæ, дугътæ, сценамæ кæсджыты дисы хъертæ. Æмæ уæд æрхъуыды кодта хæххон къæхвæндæгтæ, хъæдæй сугтæ, ссады голджытæ æмæ бузныджы ныхæстæ. Æмæ æвиппайды бамбæрста ахсдзиаг хъуыддаг: Уый никуы суыздæн дугъон бæх. Фæлæ уый æвзæр хъуыддаг нæу. Уымæн æмæ алкæмæн дæр ис йæхи курдиат.

Бæхтæ фæзтыл згъорынц цырды. Цæргæстæ тæхынц бæрзонд. Кæсæгтæ ленк кæнынц иттæг хорз. Æмæ хæрджытæн та сæ бон у саразын уый, бирæтæн сæ бон цы нæу.

Дыккаг бон райсомæй Бурон фембæлд Арсенил.

— Зоныс, раздæр мæ фæндыд дæ хуызæн уæвын.

— Æцæг? — дисгæнгæ бафарста бæх.

— О. Фæлæ ныр æмбарын, æз хъуамæ уон, цахæм дæн, ахæм.

Арсен йæ сæр батылдта.

— Æмæ раст у афтæ. Ды цы фæндагыл цыдтæ, æз ууыл никуы рацыдаин.

Хæрæг ныццин кодта. Уыцы бон фæндагыл цыд рогæй æмæ хъæлдзæгæй. Ныр иннæтæм нал хæлæг кодта. Уымæн æмæ бамбæрста: алчидæр у сфæлдыст йæхи нысанæн. Алкæмæн дæр йæ бон у пайда æмæ хъæугæ уæвын.

Аргъæуы зондамонæн:

Искæй суæвыныл архайын нæ хъæуы. Æцæг амондджын уыдзынæ, дæхи хорз мициуджытæн аккаг аргъ куы кæнай æмæ хуыздæр цы зоныс, уымæй хорздзинад куы аразай, уæд.

Зæрватыкк æмæ Хуры тын

Хæххон хъæуы цардысты æфсымæр æмæ хо — Алан æмæ Залинæ. Уыдон уыдысты хæларзæрдæ æмæ цымыдис сывæллæттæ. Алы сæрды дæр уарзтой дидинагæфтыд быдырты зилын, гагадыргътæ æмбырд кæнын, зæронд адæм хæхтыл æмæ хæдтыл цы таурагътæ кодтой, уыдонмæ хъусын.

Иу хъарм райсом сывæллæттæ тезгъо кодтой хъæумæ дæрдзæф дæр. Уыдон æмбырд кодтой хæрдзæф кæрдæджытæ, цин кодтой гæлæбутыл æмæ хъазыдысты цæугæ доны был. Рæстæг куыд атахт, уый нæ фæхатыдысты. Хур хæхты æрдæм куы фæкъул, уæд Алан æвиппайды йæ бынаты дзыхъхъ лæуд фæкодта.

— Залинæ, хæдзармæ фæндаг цы фæцис?

Залинæ акаст алырдæм дæр.

Зонгæ къахвæндаг никуыцæй нæ зынд. Уыдон æгæр дард ацыдысты æмæ фæдзæгъæл сты. Райдайыны сывæллæттæ сæхи дардтой сабыр.

— Цæй уыцырдæм ацæуæм — загъта Алан.

Фæлæ цасдæр рæстæджы фæстæ фестæдысты æнæзонгæ къæдзæхты цур. Уый фæстæ бафæлвæрдтой иннæрдæм ацæуын, æмæ бахаудтой пыхсбын къутæртæм.

Хур сындаггай ныгуылын райдыдта. Залинæ старст.

— Фæндаг куы нæ ссарæм, уæд та?

— Ссардзыстæм, — дзуапп ын радта йæ æфсымæр, кæд йæхæдæг тыхсын райдыдта, уæд дæр.

Æрбадтысты стыр дурыл, цæмæй баулафой, æмæ дарддæр ахъуыды кæной. Уыцы рæстæг æрбатахт чысыл зæрватыкк. Уый æрбадт къалиуыл æмæ хæлдзæгæй цыбар-цыбыур байдыдта.

— Кæс-ма, цы рæсугъд цыу у! — загъта Залинæ

Зæрватыкк ногæй стахт æмæ хæстæг цы бæлас уыд уырдаæм батахт. Уый фæстæ ноджы дæр æндæр бæласмæ.

Цыма сывæллæттæм сидт, цæмæй йæ фæдыл цæуой.

— Диссаг, — бафиппайдта Алан.

Сæ фæндаг акодтой уыцырдæм. Зæрватыкк дарддæр атахт æмæ та æрбадт. Сывæллæттæ йæ фæдыл ацыдысты. Афæ рацыд цасдæр рæстæг.

Æвиппайды мигъты ахсæн разынд хуры ирд тын. Уый æрхауд тæккæ къæдзæхы фахсыл æмæ ныррухс кодта наæг къахвæндаг. Зæрватыкк йæ сæрты атахт æмæ хæлдзæгæй цыбар-цыбыур кодта.

— Кæс ма! — сцин кодта Залинæ, — Уый фæндаг у!

Сывæллæттæ уайтагъд базыдтой зонгæ къахвæндаг. Раст дæр уыцы фæндагыл цыдысты арæх хъæуы цæрджытæ суадонмæ. Алан æмæ Залинæ цырд къахдзæфтæй цыдысты зæрватыччы фæстæ, цыма сын фæндаг уый амыдта.

Уайтагъд разындысты хæдзæртты сæртæ хохы фæстæ, пецты хæтæлтæй цыд фæздæг æмæ хæдзæртты цур ныридагæн сыгъдысты изæры рухсытæ.

— Мах хæдзары стæм! — Залинæ фырцинай скуыдта.

Къулдуары цур сыл сæ ныййарджытæ сæмбæлдысты. Уыдон тыхстысты, сæхи цæттæ кодтой агурынмæ. Сывæллæттæ сын радзырдтой, цы сыл æрцыд, уыцы хабæрттæ иууылдæр.

Сæ фыд сæм хъуыста лæмбынаг æмæ йæ мидбылты худт.

— Иуæй-иу хатт æрдз æххуыс кæны, йæ ныфс чи нæ сафы, уыдонæн.

Дыккаг райсом Алан æмæ Залинæ ногæй федтой зæрватыччы. Уый зылдис сæ хæдзары сæрмæ æмæ хæлдзæгæй цыбар-цыбыур кодта. Сывæллæттæ ралыгъдысты кæртмæ.

— Бузныг дын! — ныхъхъæр кодта Залинæ.

Зæрватыкк æрзылд уæлхæдзары сæрмæ æмæ атахт хуры æрдæм.

Уæдæй фæстæмæ æфсымæр æмæ хо æдзухдæр цин кодтой, зæрватыччыты куы уыдтой, уæд. Сæ зæрдыл- иу æрлæууыд чысыл цъиу æмæ сын хуры сызгъæрин тын сæ хæдзармæ фæндаг ссарынаг куы баххуыс кодтой, уыцы бон.

Хъæубæсты хистæртæ та дзырдтой афтæ:

— Хæларзæрдæ бафиппайы æххуыс уым дæр, цыран иннæтæ та уынынц æнæнхæлæджы цаутæ.

Аргъауы зондамонæн:

Тасæн йæ ныхмæ куы лæууай æмæ лæмбынаг дæ алыварс куы кæсай, уæд æххуыс æнæ-мæнг дæр фæзындзæн.

Урс уæрыкк æмæ стай

Бæрзонд хæхты, цъæх хизæнуаты цард фыййау йæ фысты стыр дзугимæ Сæ æхсæн уыдис чысыл урс уæрыкк — Габо. Уымæн йæ къуымбил уыд афтæ ирд æмæ дардæй зынд, цыма кæрдæгыл миты тъыфыл æрхауд.

Габо уыд хæларзæрдæ æмæ цымыдис. Уарзта цæугæдæтты уынартæм хъусын, мæргътæм кæсын æмæ æдзух зæронд фыры фæрсын, кæцы нымæд уыд дзугæй æппæты зондджындæрыл.

Иу райсом фыййау фысты атардта ног хизæнмæ. Уым кæрдæг уыди бæрзонд æмæ сойджын, алыхуызон дидинджытæ та задысты йæ алыварс. Рæсугъд гæлæбуты уацары бахаугæйæ, Габо нæ базыдта, куыд фæхицæн дзугæй. Уый цыд дарддæр æмæ дарддæр, цалынмæ хъæды дзыхмæ нæ бахæццæ, уæдмæ. Уæрыкк фæстæмæ куы акаст, уæд фыстыл йæ цæст нал схæцыд.

— О, æвæццæгæн, фæдзæгъæл дæн, — тарстхуызæй йæхимидæг ахъуыды кодта уый.

Габо фæстæмæ фæндаг агурынмæ хъавыд, фæлæ хъæд тарæй тардæр кодта æмæ тагъд рæстæджы æрбахæццæ ададжы былмæ. Æваст райхъуыст æнахуыр хъæр. Чидæр æдых, тæригъæддаг богъ кодта.

Тарст хуызæй Габо ныккаст бынмæ. Уым бадт æрыгон стай. Йæ иу дзæмбы ныффидар бæласы уидæгты æхсæн. Уæрыкк фæтарст. Уый зыдта, стайтæ сырдатæ кæй сты.

Алидзынмæ хъавыд, фæлæ фæхатыд æваст, сырд куыд зын уавæры бахауд. Стай архайдта йæхи ссæрибар кæнын, фæлæ йæ бон нæ уыд.

— Цы кæныс? — арæхстгай йæ бафарста Габо.

Стай йæм дисгæнгæ скаст.

— Æз абон райсомæй ардæм æрбацыдтæн æмæ ададжы ныххаудтæн. Ныр мæ бон схизын нал у фæстæмæ.

— Баххуыс кæнын дын мæ бон у?

Стай бахудт æнкъардæй.

— Мæнмæ гæсгæ, ахæм чысыл уæрыккæн йæ бон нæ бауыздæн дынджыр бæласыл схæцын.

Габо иу чысыл ахъуыды кодта, стæй цырды азгъордта фæстæмæ цæугæдонмæ, сырдтадон арæх кæм фæнуазынц уырдаем. Уым фембæлд дыууæ фидар хæххон сæгъыл.

— Баххуыс мын кæнут, уæ хорзæхæй! Адагæй фæиртæст иу цæраг.

Сæгътæ уайтагъд сразы сты. Æмæ чысыл уæрыккæмæ адагмæ бахæццæ сты. Стайы куы федтой, уæд сæ хъустæ фæхыл кодтой. Фæлæ сын уæрыкк загъта:

— Ныртæккæ уымæн баххуыс кæнын хъæуы.

Сæгътæ сæ сыкъатæ фæфидар кодтой бæласы уидæгтыл, æмæ йыл тынг зынтæй схæцыдысты. Стай арæхстгай йæ дзæмбы райста, цалдæр хатты йыл слæууыд, æмæ æхцонæй сулæфыд.

— Бузныг — загъта стай. — Ды мæ фервæзын кодтай.

— Сæйрагдæр уый у, æмæ ды фыдбылызæй фервæзтæ, — дзуапп ын радта Габо.

Стай бакаст уæрыккæмæ.

— Ды мын баххуыс кæнын нæ фæтарстæ?

— Фæтарстæн, — растзæрдæйæ загъта Габо. — Фæлæ искæмæн æххуысы рæстæджы тас сæйрагдæр ма хъуамæ уа.

Стай иудзæвгар ныссабыр. Уый фæстæ загъта:

— Æз уый никуы ферох кæндзынæн.

Иумæ рахызтысты адагæй. Уыцы рæстæг дард къуылдымæй райхъуыст фыййауы хъæлæс. Уый агуырды æбæраг сæфт уæрыччы.

— Уый мæн агурынц! — Габо бацин кодта.

Фæлæ нæ зыдта, кæцырдæм ацæуа. Уæд стай схызт стыр дурмæ æмæ лæмбынæг æркаст хæхтæм.

— Дæ дзуг ис уым, хохы фæстæ. Æз дын фенын кæндзынæн цыбыр фæндаг.

Стай уæрыччы хъæды къахвæндæгтыл акодта æмæ йæ комкоммæ бакодта хизæнуатмæ. Йæ дзуг фенгæйæ, Габо цингæнгæ разæй азгъордта. Цалынмæ нæ ацыд, уæдмæ стай загъта:

— Абон мын ды баххуыс кодтай. Æз та дæуæн баххуыс кодтон. Афтæ хъуамæ уа хæларзæрдæ сыхæгты ахсæн. Уæрыкк йæ мидбылты бахудт.

— Ныфс мæ ис, ногæй кæй фембæлдзыстæм.

Стай йæ сæр батылды æмæ бæлæсты ахсæн фесæфт.

Изæры зæронд фыр лæмбынæг хъуыста Габойы радзырдмæ.

— Бахъуыды кæн — загъта уый, — хæларзæрдæйæн йæ бон у æмгар ссарын уым, цыран иннæтæ уынынц æрмæст фыдзæрдæдзинæдтæ.

Уæдæй фæстæмæ урс уæрыкк æддаг бакастæй нысаниуæг никæмæн уал лæвæрдта. Æмæ æрыгон стайæн та æдзух йæ зæрдыл лæууыд чысыл урс уæрыкк, кæцы иу хатт æцæгæлон бæллæхы фæрсты нæ ахызт.

Аргъæуы зондамонæн:

Хорздзинад æмæ кæрæдзийæн æххуыс кæнын дуне аразынц хуыздæр. Хатт æцæг æмгар фæзыны уым, цыран ыл фембæлын æнхъæл бынтондæр нæ уыдзынæ.

Зæронд фыййау æмæ зондджын халон

Бæрзонд хæхты цард зæронд фыййау — Агуыбе. Уый бирæ азты дæргъы хызта фыстæ кæрдæгджын хизæнуæтты æмæ зыдта алы къахвæндаг, алы суадон æмæ алы къæдзæх дæр.

Хъæуы царджытæ кад кодтой Агуыбеæн йæ хæлар зæрдæ æмæ йæ зонды тыххæй.

Стæй ма Агуыбеæн уыдис æнахуыр æмбал — дынджыр сау халон.

Алы райсом дæр-иу уый сæрвæты цур зæронд наз бæласмæ æрбатахт æмæ йæ хъус дардта фысты дзугмæ. Агуыбе халонимæ арах ныхæстæ кодта, раст куыд йæ рагон хæларимæ, афтæ.

— Дæ бон хорз, сыхаг, — дзырдта-иу йын фыййау.

— Къау! — дзуапп ын кодта халон.

Æмæ- иу кæд адæм нæ фембæрстой халоны æвзаг, уæддæр Агуыбемæ афтæ каст, цыма йæ халон æмбары тынг хорз.

Иу хатт сæрды хæхты сæрмæ сбадт мигъ, сындæггай æрхызт дæлвæзтæм æмæ сæ бамбæрзта урс фæлмæй. Агуыбе фысты хизæнмæ атардта, фæлæ тагъд рæстæджы фæхатыд, уынынад кæй февзæр.

— Хъус дарын хъæуы хуыздæр, — йæхи мидæг бахъуыр-хъуыр кодта уый.

Фæлæ мигъ тарæй тардæр кодта. Цасдæр рæстæджы фæстæ зæронд лæг бамбæрста, дзугæй иу хай кæй фесæфт. Фысты та ногæй банымадта. Афтæ у, цалдæр фысы нæ фаг кодтой.

Агуыбе ныккатай кодта. Кæд фыстæ дард хæхты ардæм адзæгъæл сты, уæд тæссаг у уыдонæн. Фыййау райдыдта йæ фос агурын. Цыд къахвæндæгтыл, каст къæдзæхты цъуппытæй, хъæр сæм кодта, фæлæ дзæгъæлы. Мигъ изæрмæ фæтынгдæр. Агуыбе бафæллад æмæ къæдзæхыл æрбадт.

— Ныр уæ кæм агурон? — ныууæфыд зæронд фыййау.

Уыцы уысм йæ фæрсмæ æрбадт йæ зонгæ халон æмæ бакаст фыййаумæ.

— «Къау! — Къау!»

— О, зонын, цыдæр фыдбылыз æрцыд, — дзуапп ын радта Агуыбе.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.